

LUCIAN BLAGA „ÎN MARAEA TRECERE”

Mihai BRAGA,
doctor, conferențiar universitar,
Universitatea Tehnică a Moldovei.

O carte deosebită a autorului. Am procurat-o într-un magazin specializat de carte a țărilor socialiste din orașul Leningrad (acum Sanct - Petrburg) în 1975. Mă întorceam dintr-un detașament studentesc organizat de Universitatea din Leningrad, la care fusesem student înainte de aceasta și cu care mai țineam relații. Încă pe atunci aveam o bibliotecă mare, dar preponderent în limba rusă. Și de fiecare dată, când întâlneam o carte în limba română mă bucuram foarte mult. Nu-l cunoșteam pe Lucian Blaga pentru că în Universitate nu se vorbea de autorii români. Despre unicul autor român, despre care am auzit din gura unui profesor de logică a universității a fost numele lui Moșil și trebuie să spun că a vorbit cu un respect deosebit, ca de un mare logician. În sine m-am mândrit atunci foarte mult că aparțin acestei națiuni și că numele unui român este rostit de la o catedră a unei mari universități din Rusia. Încă de atunci noi basarabienii am fost privați de un drept care ne aparține după lege, după neam, istoricește de a cunoaște cultura românească prin cărțile celor mai de vază reprezentanți ai acestei culturi. Trebuie să spun, că de fapt nici acum situația cărții românești în Republica Moldova nu s-a schimbat cu mult. Eu pot să intru în magazinele noastre de carte și să cumpăr liber cei mai mari autori ai lumii, dar în limba rusă, ceea ce nu vei găsi în limba română. În limba română mai degrabă vei găsi carte comercială, carte la zi. Chiar nu de mult am intrat în magazinul de lângă Universitatea Tehnică și am procurat Omar Haiam, Iliada, Odiseea, Mahabharata și pe bani de nimic, toate acestea n-au costat nici două sute de lei, dar nu în limba română. În limba română nu le vom găsi. Eu doar știu că în România se fac traduceri foarte bune și ale marilor gânditori. De ce ele la noi nu ajung, sau dacă ajung, atunci ajung în cantități neimportante. Când basarabeanul rusificat se va reface

într-o ființă perceptibilă a duhului românesc? Doar de aceasta depinde problema unirii. Cea mai mare problemă și, în același timp, tragedia Basarabiei este conștiința maselor rusificate și sovietizate.

Cartea despre care este vorba nu începe cu poezia „În marea trecere”, dar desigur în această culegere de versuri ea este centrală.

Soarele-n zenit ține cântarul zilei.
Cerul se dăruie apelor de jos.
Cu ochi cumiți dobitoace în trecere
își privesc fără de spaimă umbra în albi.
Frunzare se boltesc adânci
Peste o întregă poveste.

Nimic nu vrea să fie altfel decât este.
Numai sângele meu strigă prin păduri
După îndepărtata-i copilărie,
ca un cerb bătrân
după ciuta lui pierdută în moarte.

Poate a pierit sub stânci.
Poate s-a scufundat sub pământ.
În zadar i-aștept veștile, numai peșteri răsună,
Pâraie se cer în adânc.
Sânge fără răspuns,
o, de-ar fi liniște, cât de bine s-ar auzi
ciuta călcând prin moarte.

Dacă am citi, pur și simplu poezia, am spune că este vorba despre un crâmpeu de natură frumos ca într-o poveste și de o anumită atitudine a autorului față de această poveste. Însă dacă separăm poezia în anumite fragmente esențiale ne întâlnim cu un șir de gânduri care ne face să pătrundem nu doar în gândirea autorului ci și în gândirea omului în general, adică în filosofia existenței umane.

În prima strofă atrage atenția noastră următoare frază:

Cu ochi cumiți dobitoace în trecere
își privesc fără de spaimă umbra în albi.

A doua strofă este centrală în înțelegerea sensului spunerii lui Lucian Blaga. Aici vom deosebi două gânduri principale:

Primul:

Nimic nu vrea să fie altfel decât este.

Și al doilea:

Numai sângele meu strigă prin păduri
După îndepărtata-i copilărie,
ca un cerb bătrân
după ciuta lui pierdută în moarte.

Și în a treia strofă evedențiem următorul vers:

o, de-ar fi liniște, cât de bine s-ar auzi
ciuta călcând prin moarte.

Marea trecere desigur este trecerea noastră prin ființă. Noi venim din neființă, trecem prin ființă, pe care autorul o numește „marea trecere” și ne ducem din nou în neființă. De ce marea trecere? Vom răspunde mai târziu.

Prima strofă

Cu ochi cumiți dobitoace în trecere
își privesc fără de spaimă umbra în albi.

spune, că nimic în această lume, chiar și animalele, care au simțuri, sunt vii, chiar și începuturi ale gândirii concrete nu-și percep, nu-și înțeleg existența sa. Cu alte cuvinte ele nu au existență. Gând foarte apropiat de înțelegerea heideggeriană.

În strofa a doua

Nimic nu vrea să fie altfel decât este.

se spune că naturii în general îi este improprie tendința schimbării, și chiar dacă sunt schimbări, ele nu depind cumva de o oarecare voință interioară, proprie naturii. Însă în noi, oamenii, care își înțeleg existența există și dorința de a ne schimba. Dar în poezia lui Blaga, această dorință a noastră de a ne schimba și aduce problema:

Numai sângele meu strigă prin păduri
După îndepărtata-i copilărie,
ca un cerb bătrân
după ciuta lui pierdută în moarte.

Cum trece timpul și schimbările devin mai intense, acestea ne duc spre neființă, ne apropie de moarte și atunci începem să înțelegem ce înseamnă ființa, care ne este dată pentru o vreme și ar trebui cumva s-o prețuim, și care de fapt și constituie esența mării treceri. Dar, lumea nu are când asculta ființa, ea este preocupată de problemele cotidiene, care încătușează mintea umană. Omul nu poate și nici nu este în stare să deosebească ce este mărunț de ceea ce este principal. Cum spune Blaga, de-ar fi liniște, de am putea cunoaște ființa, cea ce constituie sensul unei vieți umane conștiente.

Și în a treia strofă evedențiem următorul vers:

o, de-ar fi liniște, cât de bine s-ar auzi
ciuta călcând prin moarte.

Însă totul s-a ascuns de mine sub pietre, în ape, s-a scufundat sub pământ.

Poate a pierit sub stânci. Eu în calitate de ființă umană nu știu cum am pierdut principalul, adică ființa, pentru că ea este adevărul. Adevărul care m-ar putea face liber.

Poate s-a scufundat sub pământ. – scrie autorul.

În zadar i-aștept veștile, numai peșteri răsună,

Pâraie se cer în adânc.

Sânge fără răspuns.

Cum să mă comport în această mare trecere? Răspunsul îl găsim în poezia „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii”. Lumea este o minune, este o taină, dacă o atingi ea se strivește. Întâlnim gândul adânc al bătrânului filosof chinez Lao Tseu, care spunea că lumea este o sferă și dacă o atingi ea se sparge, se strică:

“Cel ce caută să modeleze [să reformeze ; să cucerească prin
forță lumea]

Știu bine că nu va reuși [niciodată]

Lumea seamănă cu un vas spiritual, care poate fi spart în
orice moment; care este imprevizibil

Pe care nu ai voie să-l modelezi [atingi, modifizi]:

Cel ce încearcă să-l modifice, să-l șlefuiască distruge vasul”

Astfel vorbește și Lucian Blaga:

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele ce le-ntâlnesc
în calea mea
în flori, în ochi, pe buze ori morminte.

Mai mult ca atât, Lucian Blaga spune că el înmulțește tainele, minunele acestei lumi, pentru că el iubește această lume, pe când alții cu mintea lor sugrumă viața, o nimicesc. Oare nu este vorba cumva de știința contemporană, care despică aceste taine și se bucură la explozia unei bombe atomice. Cine într-adevăr trăiește după firea naturii și a ființei, acel care capătă un virus nou în laborator, un gaz, care va fi utilizat împotriva ființei umane și a naturii în general:

Lumina altora
sugrumă vraja nepătrunsului ascuns
În adâncimi de întuneric

Blaga zice, eu nu fac acest lucru, pentru că iubesc.

Iar în poezia "Pământul" el spune că trebuie să poți asculta pământul pentru că el ne poate spune, ne poate învăța cum să fim.

Pe spate ne-am întins în iarbă: tu și eu.

.....
Tăcere apăsătoare stăpâna pământul
Și-o întrebare mi-a căzut în suflet până-n fund

N-avaea să-mi spună
nimic pământul? Tot pământu-acesta
neîndurător de larg și ucigător de mut,
nimic?

Ca să-l aud mai bine mi-am lipit
de glii urechea – îndoielnic și supus-
și pe sub glii ți-am auzit
a inimei bătaie zgomotoasă.

Pământul răspundea.

Este ca și în cartea sfântă: Cine are urechi să audă, cine are ochi să vadă.

Este o apropiere foarte puternică de filosofia orintală, cunoașterea lui Tao. Numai unii știu a-l găsi pe Tao, cei ce pot asculta ființa, această este nedeslușită, adâncă, este liniștea. Cine poate asculta această liniște universală, acela știe adevărul.

“Lăsați sufletul trupului și sufletul spiritului să îmbrățișeze liniștea unității, se spune în “Tao Te King”,

Fără ca vreodată să se detașeze

Concentreză-ți suflul și fă-l natural

Și tu vei fi ca un nou născut

Purifică-ți vederea primordială

Și vei oglindi fără pată realitatea”.

Și unul și altul ne spune: cunoașteți ființa, căci ea este adevărul.

Bibliografie:

1. Blaga Lucian. *În marea trecere*. Ed. Eminuscu., 1975.
2. Lao Tseu. *Tao Te King*. București, 1982.
3. M. Heidegger. *Introducere în metafizică*. Humanitas, B., 2011.